

Predrag Belić

ANAFORA SVETOG BAZILIJA VELIKOG

(Uvod i pokušaj prijevoda na hrvatski jezik)

Mjesto uvoda

Tko Crkvu gleda očima vjere kao mistično Tijelo Kristovo ne čudi se, što se njezine povremene opće obnove obično javljaju zajedno s preporodom liturgijskog života. Ako je liturgija kao slavljenje Boga i posvećenje čovjeka zajedničko "djelo čitavoga Krista - Glave i udova" (Pio XII, MD), onda s pravom Drugi vatikanski sabor za nju tvrdi da je vrhunac kojemu teži djelatnost Crkve i izvor iz kojega proistječe sva njezina snaga (SC 9).

Tako je Tridentinskom obnovom cijele Crkve osvježen liturgijski i euharistijski život (Ignacije Lojolski i drugovi smionu promiču, ako ne svagdanju, a ono barem tjednu pričest). Tako Pio X. za općeg "instauriranja" daje smjernice liturgičkom gibanju ne samo pobuđivanjem na djelatno sudjelovanje sviju vjernika u bogoslužju i svetoj glazbi nego i dekretima o ranoj, čestoj pa i svagdanjoj svetoj pričesti. Tako će, na istoj liniji, posljednji Sabor veoma preporučivati kao savršenije (a tu misao možemo slobodno prevesti kao "po sebi najsavršenije") sudjelovanje u misi "kad vjernici nakon svećenikove pričesti blaguju Tijelo Gospodnje od iste žrtve" (SC 55). Sabor hoće da se vjenčanje u pravilu vrši pod misom (SC 78), a hvali praksu da se redovnički zavjeti polažu - odnosno obnavljaju - također u vrijeme slavljenja euharistije (SC 80). Svi se ostali sakramenti, djela apostolata i crkvene službe konvergiraju prema euharistiji (PO 5), koja je korijen i stožer kršćanski složne, apostolski djelatne i plodne zajednice (PO 6).

Te su misli bile poticajem i opravdanjem slijedećem prijevodu. *Anafora* - "prex eucharistica", "misni kanon", "eucharistisches Hochgebet" itd. - jest najsržniji dio euharistije, u kome se odrazuje prastara vjera Crkve i njezina poslušnost Kristovoj zapovijedi o anamnezi: "To činite na moj spomen!" I ne samo zapovijedi o anamnezi nego i onoj o naviještanju, proglašavanju spasonosne smrti Kristove do kraja vijeka ("dok ne dođe" 1 Kor 11,26). Molitveni i dogmatski - trojstveni i kristovski - okviri anafore samo nam olakšavaju da se možemo uživjeti u ono, što Crkva misli o liturgiji uopće i o euharistiji napose.

Izabrao sam jednu od najljepših anafora što postoje u Crkvi Kristovoj. Sv. Bazilije nije skratio, kako se nekoć mislilo, jednu stariju anaforu antiohijskog tipa, nego ju je svojim teološko-retorsko-pjesničkim genijem još proširio. Danas se u bizantskom obredu ta anafora - tj. "Liturgija Sv. Vasilija Velikog" - služi samo deset puta u godini. Ranije se redovito služila, a onda ju je istisnula - vjerojatno jer je kraća - tzv. "Liturgija Sv. Ivana Zlatoustog".

Anafora sv. Bazilija najvećim je dijelom utjecala na izradu *Četvrte euharistijske molitve* Rimskog misala (1970). Ako se u brojenju nisam prevario, 4. kanon preuzima barem na 14 mjesta misli i izraze sv. Bazilija.

Namjeravao sam u ovom članku dati paralelno s hrvatskim prijevodom i grčki izvorni tekst. Ali kako to u konkretnim okolnostima nije tehnički izvedivo, to ću prema potrebi samo u napomenama navesti jedan ili drugi tekstić u originalu. Kao predložak za prevođenje služio mi je tekst u prekrasnoj zbirci ANTON HAENGI - IMGARD PAHL, *Prex eucharistica: Textus e variis liturgiis antiquioribus selecti*. Editions universitaires Fribourg Suisse 1968, p. 230-243. Prevodeći, služio sam se - bar djelomice i više za kontrolu i svjetlo kod težih mjesta - i drugim prijevodima: latinskim (u istoj zbirci), francuskim, njemačkim, talijanskim... pa prvim hrvatskim (od I.K. Pavkovića). Tu moram svakako spomenuti naročito uspješni srpski prijevod znamenitog teologa +Justina Popovića i njegove mlađe jeromonaške sabraće (1918).

Nešto malo rubrika - npr. *mystikws* = usebno, tiho ili *ekphwnws* = glasno - prevodim prema navedenom izdanju, ali pišem kurzivom, da tako pokažem kako to nisu rubrike Sv. Bazilija nego ih je Crkva kasnije uvela. Sličan smisao imaju podnaslovi i uglate zagrade u samom tekstu, preuzete iz predložka.

Prijevod izdajem *stihometrijski* tj. tako da svaka nova ne samo rečenica nego i misao a nerijetko i "polumisao" dolazi u novi redak. Istina, to nije istočnjački običaj, pa ipak sam se za stihometriju odlučio iz više razloga. Prije svega, mnogo se lakše i pažljivije čita, kad čovjek dobiva vremena - makar samo kratka od par sekundi - da mu pročitano stigne do boljeg razumijevanja i dublje svijesti. Drugi je razlog taj, da mogu marginalnim brojevima, koje sam ja dodao, lakše označiti svako mjesto radi bržeg nalazjenja kod citiranja, odnosno kao oznaka mjesta koje se u napomeni komentira: ne prema eksponentu fusnote iznad teksta, nego prema broju retka u stihometrijskom tekstu.

Volio bih da čitanje - i to umom i srcem - Bazilijeve anafore poveća u nama ljubav prema kršćanskoj liturgiji: da je sve više gledamo i kao središte i kao izvorište života Crkve. Mislim da će se čitatelji složiti s tvrdnjom već spomenutog teologa Justina Popovića, koji o tome u zbirci svojih gnoma ili apoftegmeta (Stoslov III, br. 47) ovako prekrasno piše: "Sveštenoslužitelj - svakodnevno doživljuje svu tajnu svetopostojanja kroz svoju sveštenoslužiteljsku delatnost, izraženu kroz Svetu Liturgiju. Tu je sve: od Anđela do crva; od Adama do Strašnog Suda; i grehopad, i Golgota, i Vitlejem, i Vaskrsenje, i Vaznesenje, i oboženje, i spasenje = rečju: Crkva = crkvovanje. Sve od Boga do poslednjeg čoveka, Strašni Sud; raj i pakao. Niko bliži čoveku, niko bliži svetu od sveštenoslužitelja, niko bliži Bogu, niko bliži ptici, travčici, mravu, slavuju, svoj stvari, ma gde ona bila, vidljiva i nevidljiva; u svemu i kroz sve to njega vodi Gospod Isus Duhom Svetim: jer se sve Njime i za Nj sazda, i sve je u Njemu, i On u svemu = a kroz Njega i preko Njega i sveštenik, i svaki hrišćanin. Zato se mi hrišćani i oblačimo u Hrista: "obucite se u Hrista" (Gal 3,27; Rim 13, 14): zato se stalno ohristoličujemo, dok "obličje Hristovo ne postane u nama" (Gal 4,19). Ohristovljenje, ohristosenje eto nama neprekidnog podviga: koji obavljamo svete tajne i svete vrline. O, kako je širok i dubok, sveširok i svedubok svaki hrišćanin: smešta u sebe sve svetove, i sebe razliva po svima svetovima. Vaistinu: svečovek, i svetvar - Bogočovek Gospod Hristos. - (11. VII. 1957, manastir Čelije)." (OTAC JUSTIN POPOVIĆ, *Na bogočovečanskom putu*, Beograd 1980, s. 186.).

PRIJEVOD:

DIJALOG:

- 1 *Svećenik:* Milost Gospoda Našega Isusa Krista
i ljubav Boga i Oca
i zajedništvo Svetoga Duha
neka budu sa svima vama!
- 5 *Narod:* I s duhom tvojim!
Svećenik: Gore nam bila srca!
Narod: Imamo ih kod Gospoda!
Svećenik: Zahvaljujmo Gospodu!
Narod: Dostojno je i pravedno!

SLAVLJENJE I ZAHVALJIVANJE:

- 10 *I svećenik počinje svetu anaforu:* O Ti koji jesi,
Vladaru, Gospode, Bože,
Oče svemogući i obožavani,
doista je dostojno i pravedno
i u skladu sa veličanstvom svetosti tvoje,

Uz 1. redak: "Gospoda": Ovakav i slične oblike uzimam, da mi prijevod imadne patinu starine.
10. r.: Izvornik ima *ho wn*, što je particip prezenta glagola *eimi* (jesam). Moglo bi se prevesti i: "Biće", ali sam se odlučio za varijantu u tekstu zbog klasične teofanije u Izl 3,14: "Ja sam koji jesam", odakle je sv. Bazilije sigurno preuzeo izraz.
12: "Obožavani" za *proskyneté*. Zbog jednostavnosti čini mi se prikladnijim od: "ničice klanjanji", tj. "božanski, latreutski poštivani". Tako slična mjesta prevodi u svojim djelima Justin Popović.

- 15 Tebe hvaliti,
 Tebi pjevati,
 Tebe blagosiljati,
 Tebi se klanjati,
 Tebi zahvaljivati,
- 20 Tebe slaviti
 - Tebe jedinoga koji zbiljski jesi Bog -
 i Tebi prinositi
 srcem skrušenim i duhom poniznim
 ovo duhovno bogoslužje naše!
- 25 Jer Ti si onaj koji nam milostivo udijeli
 spoznaju svoje istine.
 I tko je kadar iskazati svu moć tvoju
 i razlasiti svu hvalu tvoju
 ili razlagati sva divna djela tvoja
- 30 što si ih u svako izvodio doba?!
 Vladaru, vladaru svemira,
 Gospode neba i zemlje
 i svakog stvorenja - vidljivog i nevidljivog -
 Ti koji sjediš na prijestolju slave a nadzireš bezdane,

21: "Koji zbiljski jesi Bog" - izvornik: *se...óntws ónta Theón*.

24: *Logikèn... latreían*. "Umsko-spoznajno... klanjanje", za razliku od materijalnih, krvavih SZ-nih i poganskih žrtava. Stoga najbolje odgovara riječ "duhovno bogoslužje". - "...bogoslužje naše" namjesto "naše bogoslužje": Stalno uzimam takav poredak, tj. postpozitivni smještaj posvojne zamjenice i pridjeva, da sačuvam patinu antike. Sv. Bazilije ima neprestano takav poredak, osim ako sam dobro brojao jedne iznimke, koju kao takvu i prevodim. V. redak 26.

41: "Savršeni odraz", grčki: *sphragis isótypos*.

48-57: Ovdje se o Duhu Svetom baš raspjevao najbolji pneumatolog iz starootačkog razdoblja, taj, rekli bismo, nadahnuti pisac knjige *Duh Sveti*. (Na hrv. preveo Marijan Mandac, izdala SB).

54: Ovdje sam *logiké* preveo "Riječju prožeto" a ne "duhovno", jer mi se to činilo bližim kontekstu.

35 Ti koji si bez početka,
nevidljiv, nepojmljiv,
neograničen, nepromjenljiv!
Oče Gospoda našega Isusa Krista,
velikog Boga i Spasitelja nade naše,
40 Onoga koji je slika tvoje dobrote,
savršeni odraz,
koji u sebi samom pokazuje Tebe - Oca.
On je živa Riječ,
Bog istiniti,
45 predvječna Mudrost,
život, posvećenje,
moć, svjetlo istinito.
Preko njega se pojavljuje Duh Sveti:
Duh istine,
50 Dar posinovljenja,
zalog buduće baštine,
prvina vječnih dobara,
životvorna snaga,
izvor posvećenja kojim se svako stvorenje - Riječju prožeto
i spoznavati sposobno -
55 krijepi i Tebe obožava
i uzdaje ti nevidljivo slavoslovlje,
jer upravo sve Tebi služi.

UVOD U SVET, SVET

Tebe naime hvale Anđeli, Arhandeli,
Prijestolja, Gospodstva,
60 Počela, Vlasti, Sile
i Kerubi-svegledi,
oko Tebe kruže Serafi
- jedan su šest krila i drugi su šest krila:
dvama pokrivaju lica svoja,
65 dvama noge,
a dvama lete
te kliču jedan drugom
neumornim ustima, beskonačnim slavoslovljem
Glasno: pobjednu pjesmu pjevajući,
70 vičući, kličući i govoreći:
Narod: Svet (svet, svet Gospod vojskâ!
Puno je nebo i zemlja slave tvoje!
Hosana u visinama!
Blagosloven koji dolazi u ime Gospodnje!
75 Hosana u visinama!)

61: Ropski bi prijevod za *tà polyómmata cheroubéim* morao glasiti "mnogòoki kerubi". Ali ja sam uzeo biblijsku misao, koja se može ovako parafrazirati: mnogo očiju u živa bića omogućuje opsežniju spoznaju. Zato sam načinio kovanicu "svegledi" (srodno: dogled, pregled...).

62: "Oko Tebe kruže" nije sasvim isto što i grčki *en kyklwi peristantai*, što doslovno znači: "u krugu stoje". Poslužio sam se prevodilačkom licencijom da dovedem u sklad sa 66. retkom, gdje se opet veli da "lete" (*dysi petómena*), da se ne bi čovjek morao pomagati u isto vrijeme pučko-znanstvenom astronomijom, prema kojima zemlja i "stoji" ali i "kruži" (oko sebe i Sunca). Druge sam varijante odbacio: "Tebe okružuju", "u krugu su nazočni" i sl.

68: Četvrta anafora Rimskog misala 1970 (117): "veličaju te bez prestanka".

POSLIJE SVET

- Svećenik tiho govori: S ovim blaženim Silama,*
Čovjekòljubi Gospodaru,
i mi grešnici kličemo i zborimo:
Svet si uistinu i presvet
- 80 i veličanstvu slave Tvoje mjere nema!
Ti si blažen i u svim djelima svojim,
jer si nam u pravednosti i pravičnoj prosudbi sve priredio.
Čovjeka si naime - uzevši praha zemaljskog - oblikovao
i slikom-prilikom ga svojim, Bože, odlikovao.
- 85 Postavio si ga u raj nasladâ
obećavši mu
- samo ako bude držao zapovijedi tvoje -
besmrtan život i uživanje vječnih dobara.
Ali pošto se on ne pokori Tebi,
- 90 istinitom Bogu i Stvoritelju svome,
nego se lukavštinom zmije zavesti dade
te se još i vlastitim prestupima svojim predade smrti,
Ti si ga, Bože, pravednim sudom svojim izagnao
iz raja u ovaj svijet
- 95 i vratio ga natrag ovoj zemlji iz koje uzet bje.
No Ti si mu i spasenje priredio kroz preporod
i to preporod u samome Kristu svome!
Nisi naime, Dobri, do kraja odbacio
stvora svoga koga si bio oblikovao

83-84: 4. anaf. RM 118a: "Čovjeka si stvorio na svoju sliku".

85/88: 4. anaf. RM 118b: "... da služi samo tebi, Stvoritelju, a svemu stvorenju gospodari."

87: Inačica: "za održavanje zapovijedi tvojih".

89: 4. anaf. RM 118c: "... neposlušna izgubio tvoje prijateljstvo."

91: Inačica: "varkom".

96: Inačica: "odredio" i "uredio".

97: Inačica: "u istome Kristu".

- 100 niti si zaboravio djelo ruku svojih
 nego si ga, po svom samilosnom srcu,
 na mnogo načina pohađao:
 proroke si slao,
 silna si djela izvodio preko Svetaca svojih
- 105 koji su ti, u svakom pokoljenju, ugađali.
 Govorio si nam kroz usta slugu svojih Proroka
 koji su nam prednavješćivali da će doći spasenje;
 dao si nam u pomoć Zakon,
 Anđele si postavio da budu čuvari.
- 110 A kada dođe punina vreménâ,
 stao si nam govoriti po samome Sinu svome,
 po kome si stvorio svjetove.
 On koji je odsjaj slave tvoje
 i odraz samostojnosti tvoje,
- 115 On koji sve nosi riječju Sile svoje,
 On "se nije kao plijena držao svoje jednakosti s Bogom" i Ocem
 nego se - premda je predvječni Bog -
 na Zemlji pojavio i s ljudima združio
 te, utjelovivši se od Svete Djevice,

98-100: 4. anaf. RM 118d: "nisi ga ostavio pod vlašću smrti."

101-105: 4. anaf. RM 118e: "nego si svima milostiv pohitio u pomoć".

105: Inačica: "u svakom naraštaju".

106-108: 4. anaf. RM 118f: "... poučavao ih prorocima da iščekuju spasenje".

107: Inačica: "buduće spasenje".

109: Inačica: "ustanovio".

110-111: 4. anaf. RM 118g: "... nama si u punini vreménâ poslao Spasitelja."

111: Inačica: "progovorio si nam."

112: Inačica: "vjekove" i "eone". Samo se bojim da ne bi malo čitača razumjelo ovaj izraz.

113: Inačica: "odsjev".

114: Inačica: "pečat hipostaze tvoje."

116: Prema prijevodu Duda-Fučak.

120 samoga sebe "opljenio"
uzevši lik sluge:
postade nam istòlik tijelom poniženja svoga,
da nas učini istòlicima slici Slave svoje!
Budući da je po čovjeku grijeh ušao u ovaj svijet,
125 a po grijehu smrt,
blagoizvolio je jedinorođeni Sin tvoj
koji je u krilu Tebe - Boga i Oca -
koji se rodio od žene,
Svete Bogorodice i Vazdadjeve Marije
130 i koji postade podložan Zakonu,
da osudi grijeh na tijelu svome,
kako bi oni koji u Adamu bijahu umrli
i oživjeli u istom Kristu Tvome.
On nam - dok je boravio u ovom svijetu -
135 dade spasonosnih zapovijèdî
pa - obrativši nas od idolskih bludjenja -
dovede nas do poznavanja Tebe,
pravoga Boga i Oca,
te nas steče u sebi samom za rod izvrsniji od drugih,

122: Inačica: "sličan".

123: Inačica: "sličnima".

124: Inačica: "kako je naime".

126: Inačica: "svidjelo se."

134: Inačica: "za svog boravka".

136: Inačica: "lutanja, zabluda".

137: Inačica: "spoznaje".

140 kraljevsko svećenstvo,
 sveti narod;
 pa - opravši nas u vodi
 i posvetivši nas Duhom Svetim -
 On predade samoga Sebe u zamjenu Smrti,
 145 kojoj smo - prodani pod grijeh - bili roblje.
 I sišavši sa križa u Podzemlje
 - da po Njemu sve dođe do Punine -
 dokinu čemer Smrti.
 I trećega dana On ustade
 150 i svakom tijelu utre put - uskrsnuće od mrtvih,
 jer nije bilo moguće
 da raspadanje drži zarobljenim Začetnika života!
 Tako postade Prvijenac usnulih,
 Prvorodenac od mrtvih,
 155 da On - sve u svemu - bude Prvak!
 I uzađe na nebesa,
 sjede s desne strane veličanstva Tvoga na visinama.
 On će i doći da svakome naplati prema djelima njegovim.
 On nam i ostavi ove spomenike spasiteljske svoje muke
 160 koje - prema njegovim nalogima - ovdje postavismo.

140: Inačica: "carsko svećenstvo".

144-145: 4. anaf. RM 118h: "predade se u smrt i uskrmuvši od mrtvih smrt uništi, život obnovi."

145: Inačica: "uz koju smo - prodani pod grijeh (Rim 7,14) - bili vezani".

146: Inačica: "i sišavši sa krsta u had."

150: Inačica: "i stvori svakom tijelu put uskrsnuća od smrti".

152: Inačice: "trulež", "podjamljenim".

153: Inačica: "pokojnih".

159: Inačice: "podsjetnike" (ili: "spomen-čine") ..."na spasenjsku svoju muku".

160: Inačica: "zapovijedima".

IZVJEŠTAJ O USTANOVI EUHARISTIJE

- Kad je naime namjeravao
izići u dragovoljnu,
opjevanu i životvornu svoju smrt,
one noći kada predade sam(oga) Sebe za život svijeta,
165 On svetim svojim i prečistim rukama
uze Kruh
i pokaza ga Tebi - Bogu i Ocu -
zahvali,
blagoslovi,
170 posveti,
prelomi
i dade svetim svojim učenicima i apostolima
govoreći:
UZMITE,
175 JEDITE,
OVO JE MOJE TIJELO
ŠTO SE ZA VAS LOMI
NA OTPUŠTENJE GRIJEHA.
Slično uze Čašu s rodnom lozinim,
180 pomiješa,
zahvali,
blagoslovi,
posveti
i dade svetim svojim učenicima i apostolima

163: Inačica: "slavnu (*aoídimos*) /i životvornu.../

165: Inačica: "svetim svojim i neokaljanim".

166: Inačica: "hljeb".

173: Inačica: "rekavši".

179: Inačica: "s rodnom loze" ili: "...trsovim".

185 govoreći:
PIJTE IZ NJE SVI,
OVO JE KRV MOJA
NOVOGA SAVEZA,
KOJA SE ZA VAS I ZA MNOGE IZLIJEVA
190 NA OTPUŠTENJE GRIJEHA.
TO ČINITE NA MOJ SPOMEN,
JER KADGOD BLAGUJETE OD OVOGA KRUHA
I PIJETE OD OVE ČAŠE,
MOJU SMRT NAVIJEŠTATE,
195 MOJE USKRSNUĆE IPOVIJEDATE.

ANAMNEZA

Spominjući se dakle, Gospode, i mi
spasonosnih Njegovih patnji,
životvornoga križa,
trodnevnog boravka u grobu,
200 uskrsnuća od mrtvih,
uzašašća na nebo,
sijela o desnu tebe - Boga i Oca njegova -
i slavnoga i strašnoga Njegova (ponovnog) dolaska,
Glasno: Tvoje od Tvoga Tebi prinosimo

185: Inačica: "rekavši".

192: Inačica: "hljeba".

196: Inačica: "sjećajući se".

197: Inačica: "mukâ".

198: Inačica: "krsta".

202: Inačica: "(za)sjedanja".

205 sasvim - svagda i svuda!

Narod: Tebe pjesmom dičimo,

(Tebe blagosiljemo, Tebi zahvaljujemo, Gospode,

i molimo ti se, Bože naš!)

EPIKLEZA

Zato, presveti Gospodaru,

210 i mi, grešne i nedostojne sluge Tvoje,

koji postadosmo dostojni da bogoslužimo na svetome Tvom
žrtveniku

ne po svojoj "pravednosti" -

- ta ništa dobro ne učinismo na Zemlji -

nego po smilovanju Tvome

215 i po milostivosti Tvojoj

- a to si sve bogato izlio na nas -

mi se usuđujemo približiti

svetome Tvom žrtveniku

i postaviti odraze Svetoga Tijela

205: *Katà pánta kai dià pánta* - crux interpretum! *Latinski:* (u *Prex eucharistica* p. 237) glasi: "in omnibus et per omnia". *Francuski:* "en toutes choses et pour tous." (NEOPHYTE EDELBY, *Liturgikon: missel byzantin à l' usage des fidèles*, Beyrouth 1960, 484.) *Njemački:* "Gemäss allem und für alles." (SERGIUS HEITZ /herausgegeben von.../ *Der orthodoxe Gottesdienst I*, Mainz /Grünewald/ 1965, S.279. NB! Heitz je zapravo modernizirao njemački glasoviti prijevod Alekseja Maljceva, iz kraja prošlog stoljeća). *Hrvatski:* "Radi svih i za sve". (I. K. PAVKOVIĆ, *Tekst božanstvenih liturgija sv. Ivana Zlatoustoga, sv. Bazilija Velikoga i Božanstvena služba pretposvećenih darova*. Zagreb 1966 - ciklostilom, str. 97). *Srpski:* "Radi svih i za sve." (*Božanstvena liturgija*. Preveo Arhimandrit Dr. Justin Popović. Beograd 1978, str. 116). Ja sam pred kojih 13-14 godina - doduše u vezi s *istim* izrazom u "Zlatoustovoj" Liturgiji - pitao za razjašnjenje profesora istočnih liturgija za Orientalu i Gregorijani Miguel Arranz-a. On mi je odgovorio potpuno usvojivši mišljenje svoga nekoć (i moga) profesora Juan Mateos-a, da *katà pánta kai dià pánta* znači zapravo "semper et ubique"! Budući da su to svjetski autoriteti, ja preuzimam jednostavno njihovo mišljenje i prevodim kao gore.

211: Inačica: "koji smijemo bogoslužiti".

213: Inačica: "jer".

219: Inačica: "znakove".

- 220 i Krvi Krista Tvoga.
 Molimo te
 i zaklinjemo Tebe, Sveće Svetaca,
 daj, blagohotnošću svoje Dobrote,
 neka Duh Sveti sađe na nas
- 225 i na ovdje postavljene ove Darove
 i neka ih blagoslovi,
 posveti
 i učini
Znamenuje tri puta Svete Darove govoreći: ovaj Kruh
- 230 samim Časnim Tijelom Gospoda i Boga
 i Spasa našega Isusa Krista,
 Amin,
 a ovu čašu
 samom Časnom Krvlju Gospoda i Boga
- 235 i Spasa našega Isusa Krista,
 Amin,
 što se prolijeva za život svijeta,
 Amin (amin, amin),
Molitva: a sve nas,

221-238: 4. anaf. RM 119a: "Molimo te... neka Duh Sveti posveti ove darove te postanu tijelo i krv Gospodina našega Isusa Krista." Dakle, ova "konsekracijska epikleza" dolazi u rimskom obredu *prije* riječi ustanove, dok u Vasilijevoj anafori (i uopće u bizantskoj liturgiji) poslije.

228: Inačica: "i pokaže."

231: Inačica: "Spasitelja".

232: "Amin" na ovome mjestu i još par puta kasnije uzimam namjesto "Amen" zbog istočnjačkoga kolorita.

237: Inačica: "što je prolivena".

239: Inačica: "nas sve."

239-249: 4. anaf. RM 123b: "... daj da svi pričesnici ovoga jednoga kruha i kaleža, Duhom Svetim sabrani u jedno tijelo..." Ova tzv. "pričesna epikleza" i u Rimskom obredu dolazi *poslije* riječi ustanove baš kao i u Vasilijevoj anafori.

- 240 koji se pričešćujemo
jednim Kruhom i Čašom,
ujedini jedne s drugima:
u jednoga Duha Svetog zajedništvo,
i ne dopusti
- 245 da bi se itko od nas
na sud ili osudu
pričestio svetim Tijelom i Krvlju Krista Tvoga,
nego daj da postignemo
smilovanje i milost

INTERCESIJE

- 250 zajedno sa svim Svetima
koji od vijeka Tebi ugodiše:
sa Praocima, Ocima,
Patrijarsima, Apostolima,
Propovjednicima, Evandelistima,
- 255 Mučenicima, Ispovjednicima, Naučiteljima
i svakim pravednim duhom
koga vjera usavrši,
Glasno: a prvenstveno sa Presvetom,
Preneporočnom, Preblaženom,

241: Inačica: "hljebom".

248: Inačica: "nađemo".

250-265: 4. anaf RM 123b: "... s blaženom Djevicom Marijom, s tvojim apostolima i svetima".

254: Inačica: "navjestiteljima" namjesto "propovjednicima".

255: Inačica: "priznavaocima, učiteljima".

258: Inačica: "naročito" (ili: "napose", ili "posebno" ili: "osobito").

260 Preslavnom Gospom našom
Bogorodicom i Vazdadjevom Marijom;
Dok đakon govori DIPTIHE, svećenik moli ovu molitvu: sa
svetim Ivanom,
Prorokom, Pretečom i Krstiteljem,
sa svetim i preslavnim svakog doba vjesnicima Apostolima,
265 sa svetim (tim i tim)
čiji spomendan i slavimo
i sa svim Svetima Tvojim
zbog čijih molitava, Bože,
pogledaj na nas!

DIPTISI

270 I spomeni se sviju
koji ranije usnuše
s nadom u uskrsnuće na Život vječni!
I smiri ih ondje
gdje nadzire svjetlost lica Tvoga!
275 Još te molimo:
spomeni se, Gospode,
Svete svoje
Sveopće
i Apostolske Crkve

260: Inačica: "Gospođom".

264: Inačica: "sveblagoslovnim".

266: Inačica: "spomen".

273: Inačica: "upokòji!"

274: Inačica: "gleda".

- 280 koja seže od jednih do drugih krajeva Zemlje
i smiri je
- nju, koju Ti osvoji časnom Krvlju Krista svoga -
a ovaj sveti dom svoj
učvrsti do konca svijeta!
- 285 Spomeni se, Gospode,
onih koji ti ove darove prinesoše
i onih za koje i po kojima prinesoše!
Spomeni se, Gospode,
i onih koji plodove donose
- 290 i dobro čine Svetim Tvojim Crkvama
i spominju se sirotinje:
uzvrati im bogatim svojim
i nebeskim darovima:
podari im namjesto zemaljskih dobara - nebeska,
- 295 namjesto vremenitih - vječna,
namjesto propadljivih - nepropadljiva!
Spomeni se, Gospode,
onih u pustinjama,
i po gorama i spiljama

278: Inačica: "katoličke".

280: Inačica: "krajeva svijeta".

283: Inačica: "ovu svetu kuću svoju".

284: Inačica: "... utvrdi do konca eona (ili vjekova)".

285. i sl.: 4. anaf. RM 123c: "...za koje ti prinosimo ovu žrtvu".

285: Inačica: "sjeti se".

286. i 287: Inačice: "pripraviše".

291: Inačica: "siromaha".

292: Inačica: "naplati ih".

295: Inačica: "prolaznih".

300 i gudurama zemlje!
Spomeni se onih koji žive
u djevičanstvu i bogobožnosti
i uzdržljivosti i časnom društvu!
Spomeni se, Gospode,
305 velepobožnog i pravovjernog našeg vladara
kome si dao pravo da na zemlji vlada:
okruni ga oružjem istine,
oružjem dobre volje;
u vrijeme rata osjeni mu glavu,
310 okrijepi mu mišicu,
diži mu desnicu,
učvršćuj mu vladavinu:
podloži mu sve divlje narode koji žele rat;
udijeli mu dubok i neuništiv mir!
315 Govori srcu njegovu
svako dobro o Crkvi svojoj
i o svem puku svojem:
da u spokojnosti njegovoj
provodimo miran i tih život
320 u svakoj pobožnosti i čestitosti!
Spomeni se, Gospode,
svakog načelništva i vlasti,
i braće naše na dvoru
i sve vojske:
325 dobre u dobroti svojoj čuvaj,
zle obrati blagostivošću svojom!
Spomeni se, Gospode,
naroda koji naokolo stoji
i onih koji su iz opravdanih razloga odsutni

- 330 pa se smiluj i njima i nama
po velikome milosrđu svome:
spremnice njihove puni svakim dobrom,
obiteljska ognjišta njihova u miru i slozi čuvaj,
djecu odgajaj,
- 335 mladež uči,
starce krijepi!
Očajnike tješi,
raspršene sabiri,
zabludjele vraćaj
- 340 i dovodi ih k svetoj svojoj sveopćoj
i apostolskoj Crkvi!
Patnike što trpe od nečistih zloduha oslobađaj!
S pomorcima plovi,
s putnicima putuj!
- 345 Udovicama teci u pomoć,
siročad štiti,
zarobljenike oslobađaj,
bolesne liječi!
Spomeni se čeljadi pred sudovima,
- 350 po rudnicima,
u progonstvu,
na gorkoj robiji,
u svakoj tuzi i nevolji
i u tešku položaju:

350: "Po rudnicima": možda je to prežetak odnosno tradicija iz vremena progona, kada je postojala kategorija mučenika za koje martirologij ima: "ad metalla damnati", tj. osuđeni su da rade u rudnicima.

355 Spomeni se, Bože,
i sviju koji mole veliko Tvoje milosrđe
i sviju koji nas ljube
i koji nas mrze,
i onih koji - nama nevrijednima - povjeriše
360 da molimo za njih!
I svega se naroda svoga spomeni,
Gospode, Bože naš,
i na sve izlij bogatu svoju milost
uslišujući molbe svima - na spasenje!
365 I onih kojih se ne spomenusmo
- iz neznanja ili zaboravi ili zbog mnoštva imena -
i njih se spomeni, Bože,
jer Ti znadeš svačiju dob i ime,
poznaješ svakoga od utrobe majke njegove.
370 Ti si naime, Gospode, pomoć nemoćnima,
nada očajnima,
spasilac burom vitlanima,
pomorcima luka,
bolesnima liječnik!
375 Ti svima budi sve,
Ti koji svakoga poznaješ:
i želje njegove,
kuću i sve mu potrebe.
Oslobodi, Gospode, stado ovo
380 i svaki grad i kraj
gladi, kuge, potresa,
poplave, požara,
mača, provale drugih narodâ
i građanskog rata!

- 385 Ponajprije spomeni se, Gospode,
 Oca i biskupa našeg (tog i tog):
 Njemu udijeli da svetim Tvojim Crkvama
 - u miru, siguran,
 ugledan, zdrav, dugòvjek -
- 390 ispravno naučava riječ Tvoje istine!
(I govore se) DIPTISI ŽIVIH: Spomeni se, Gospode,
 sveg episkopata
 koji pravovjerno i ispravno naučava riječ Tvoje istine!
 Spomeni se, Gospode,
- 395 po mnoštvu smilovanja svoga
 i moje nedostojnosti:
 prosti mi svaki prestup
 - hotimičan i nehوتيčan -
 i nemoj zbog mojih grijeha
- 400 zaustaviti milosti Svetoga Duha svoga
 iznad ovih prinesenih darovâ!
 Spomeni se, Gospode,
 svećenikâ,
 Kristovih đakonâ,
- 405 i svakog posvećenog reda
 te ne daj da se postidi
 itko od nas
 koji okružujemo ovaj sveti Tvoj žrtvenik!
 Pazi nas, u dobroti svojoj, Gospode,

385-393: 4. anaf. RM 123c: "pape... biskupa... svega zbora biskupâ i sveg svećenstva". - Upada u oči, ovdje kao i u cijeloj Vasilijevoj anafori, obilnija amplifikacija, dok je rimska 4. anafora (a fortiori prve tri) više nego suzdržljiva. "Sobrietas romana!" Ali šteta je što prema današnjoj praksi - ne prema dubokoj starini - te prekrasne molitve svećenik moli tiho, za sebe, dok narod nema od toga ništa, jer sluša - ili pjeva nešto drugo...

410 objavljuj nam se obilnim svojim milosrđem,
udjeljuj nam zdravo i povoljno vrijeme:
blagu kišu daruj zemlji da obilno rađa,
blagosiljaj godišnji krug dobrote svoje, Gospode:
dokini raskole u Crkvama,
415 ugasi svu obijesnu jarost nekršćanskih narodâ,
ustanke krivovjerja brzo rasprši
snagom Svetoga svog Duha!
Sve nas primi u kraljevstvo svoje
kao djecu svjetla
420 i djecu dana
ostvarujući nam svoj mir,
a svoju ljubav
daruj nama, Gospode Bože naš:
jer Ti si nam poklonio - Sve!

DOKSOLOGIJA

425 *Glasno:* I daj nam
jednim ustima
i jednim srcem slaviti
i pjevati
prečasno i veličanstveno ime Tvoje
430 - Oca i Sina i Svetoga Duha
Sada (i vazda i u vijeke vjekova)
Narod: Amin.